

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS**

Lietuvos Respublikos Seimo
Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto
Pirmininkui Vytautui Kurpuvesui

2011-05-26 Nr.08-2-697
Į 2011-05-20 Nr. S-2011-4513

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NUTARIMO „DĖL VAIKO TEISIŲ
APSAUGOS INSTITUCIJŲ SISTEMOS PERTVARKOS KONCEPCIJOS
PATVIRTINIMO“ PROJEKTO NR. XIP-2814**

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, atsižvelgdama į Komiteto iškeltus klausimus dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo projekto Nr. XIP-2814, teikia savo nuomonę dėl vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos:

1. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, atsižvelgdama į vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos funkcionavimo problemas, sąlygotas nepakankamo šios sistemos administravimo ir koordinavimo, taip pat ankstesnes nesėkmingas ir nenuoseklias pastangas užtikrinti tinkamą ir efektyvą esamos institucijų sistemos funkcionavimą (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos funkcijų išplėtimas, pavedant koordinuoti savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių darbą ir teikti jiems metodinę paramą vaiko teisių apsaugos praktinio įgyvendinimo klausimais; savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių stiprinimas didinant žmogiškuosius išteklius, tobulinant darbuotojų profesinę kompetenciją, stiprinant skyrių materialinę bazę; kt.), pritaria aukščiau minėtu Seimo nutarimo projektu pateiktai svarstyti Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepcijai (toliau tekste – Koncepcija).

Manytina, jog vaiko teisių apsaugos institucijų centralizavimas, pavedant valstybinės vaiko teisių apsaugos funkcijos vykdymą valstybės institucijoms, leis pašalinti Koncepcijoje nurodytas ir šiuo metu egzistuojančias problemas bei pasiekti kad:

- vykdomoji valdžia skirtų reikiamą dėmesį vaiko teisių apsaugai bei prisiimtų atsakomybę už neefektyvų problemų sprendimą (šiuo metu neretai atsakomybė nepagrįstai perkeliama savivaldybių institucijoms);
- nuosekliai ir pilna apimtimi būtų įgyvendinamos numatytos vaiko teisių apsaugos politikos priemonės, o jų įgyvendinimui skiriamas deramas finansavimas;
- būtų vykdomas nuoseklus ir nuolatinis priemonių įgyvendinimo ir jų veiksmingumo stebėjimas bei vertinimas;
- užtikrinama vieninga teisės aktų aiškinimo ir taikymo bei tų pačių klausimų sprendimų praktika;

Necentralizavus vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos liktų neaiškios vykdomosios valdžios ir savivaldybių institucijų atsakomybės už vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimą

ribos bei nebūtų suteikti realūs vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimo kontrolės svertai valstybės institucijoms, atsakingoms už vaiko teisių apsaugos politikos formavimą ir jos priemonių įgyvendinimą.

Atsižvelgiant į savivaldybių nepriklausomumo principą, necentralizavus vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos, nebus galimybės įtvirtinti vieningos vaiko teisių apsaugos skyrių (toliau – Skyriai) struktūros bei formuoti skyrius (parinkti specialistus), atsižvelgiant į jiems pavestas funkcijas (atstovauti vaiko teises teismuose, išklaudyti vaiko nuomonę, teikti išvadas dėl ginčo ir kt.), taip pat suformuoti vienodą vaiko teisių apsaugos užtikrinimo pasibaigus savivaldybės administracijos darbo laikui ir darbo apmokėjimo vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojams už viršvalandžius, darbą ne darbo metu, poilsio ir švenčių dienomis, praktiką (Skyriai yra savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai ir šių klausimų sprendimas yra išimtinė savivaldybių institucijų kompetencija)¹.

Tik centralizavus (pakeitus pavaldumą) esamą vaiko teisių apsaugos institucijų sistemą, bus sudarytos galimybės spręsti daugelį praktinių vaiko teisių atstovavimo problemų, aptartų 2011-05-25 Komiteto posėdyje (pvz. kitos savivaldybės teritorijoje dirbančių specialistų įtraukimas į teisinius procesus; politinės įtakos vaiko teisių apsaugos specialistų priimamiems sprendimams išvengimas ir kt.).

2. Konceptijoje siūlomų steigti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo ir jos teritoriniu principu veikiančių struktūrinių padalinių veiklos sąsajos su savivaldybės administracijos struktūriniais padaliniais, savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos ar savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybų veikla iš esmės nepasikeis, nes jų funkcijos išliks tos pačios ir bus grindžiamos bendradarbiavimo ir komandinio darbo pagrindu. Šių skyrių pavaldumo pasikeitimas neturi ir negali sukelti neigiamų pasekmių jų veiklos sąveikai su savivaldybių struktūriniais padaliniais, sudarytomis komisijomis, tarybomis ir pan.

Pažymėtina, kad ir šiuo metu, sprendžiant įvairias su vaikais susijusias problemas ir klausimus savivaldybėje, dirba įvairių sričių specialistų komandos, sudarytos iš nepavaldžių viena kitai institucijų (prokuratūra, policija, švietimo įstaigos, savivaldybės administracija, sveikatos priežiūros įstaigos ir kt.) atstovų.

Paminėtina ir tai, kad vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos (vykdomosios ir vietos savivaldos valdžios lygmenyse) pertvarkos ir centralizavimo idėja Lietuvoje nėra nauja. Siūlymas pertvarkyti sistemą ir įsteigti centrinę instituciją, atsakingą už vaiko klausimus bei koordinuojančią centrinės ir vietos savivaldos valdžios veiksmus, buvo pateiktas Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto 2001 m. sausio 26 d. išvadose dėl Lietuvos Respublikos įžanginės ataskaitos apie Vaiko teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimą (CRC/C/15/Add.146). Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas, peržiūrėjęs Lietuvos Respublikos antrąją ataskaitą (CRC/C/83/Add.14), 2006 m. kovo 17 d. baigiamosiose pastabose išreiškė susirūpinimą koordinavimo ir darnos stoka įgyvendinant Konvenciją tiek centriniu, tiek vietos lygmenimis, ypač vietos savivaldos institucijose. Atkreiptinas dėmesys, kad Institucijų atsakymuose dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto išvadų įgyvendinant Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją Lietuvoje², Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie SADM pažymėjo, jog „šiuo metu

¹ Šiuo metu yra 7 savivaldybės, nevykdančios Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo, kuriuo nustatyta, kad Skyriai turi būti savarankiški savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai, tiesiogiai pavaldūs administracijos direktoriui.

² paskelbta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto tinklapyje, <http://www.socmin.lt/index.php?-1191824460>

veikianti vaiko teisių apsaugos sistema yra labai decentralizuota, dėl to sunku užtikrinti darnų ir vientisą sistemos veikimą. Savivaldybėse vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimas priklauso nuo konkrečios savivaldybės požiūrio į esamas problemas ir jos nustatomus veiklos prioritetus“, todėl siūlė centralizuoti vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie SADM reorganizuojant į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo departamentą prie SADM, o savivaldybių VTAT suteikiant departamento skyrių statusą.

Siūlymus dėl vaiko teisių apsaugos institucijų centralizavimo bei centrinės institucijos įsteigimo buvo pateikusi ir pirmoji, 2000-2005 metų kadencijos, vaiko teisių apsaugos kontrolierė Gražina Imbrasienė (buvo įregistruotas Lietuvos Respublikos valstybinės vaiko teisių apsaugos įstaigos įstatymo projektas Nr. IXP-3637). Nors 2005-2010 kadencijos kontrolierė Rimantė Šalaševičiūtė nepalaikė centralizavimo idėjos, visada akcentavo vaiko teisių apsaugos institucijų veiklos koordinavimo trūkumą, teikė konkrečius siūlymus dėl identifikuotų vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos veiklos tobulinimo, tačiau į juos nebuvo atsižvelgta.

Jeigu Komiteto nariams kiltų klausimų dėl praktinių institucijų sąveikos aspektų, sprendžiant konkrečias situacijas (globos nustatymas, šeimos sąlygų įvertinimas, socialinių paslaugų poreikio nustatymas, įrašymas į socialinės rizikos šeimų apskaitą ir pan.), vaiko teisių apsaugos kontrolierė yra pasirengusi į juos atsakyti.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

